

KARBON PİYASALARI RAPORU

SAYI 22: KARBON NÖTRLÜKTE YENİ DÖNEM

Eylül, 2026

1. Giriş

Fikirsels olarak 1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde hava kirliliği ile mücadele kapsamında ilk kez ortaya çıkan emisyon azaltım kredileri ve ofset politikaları 80’li yılların sonlarında ilk kez realize olmuş, ABD menşeli bir enerji şirketi olan AES Guatemala’daki bir ormancılık projesini finanse etmiştir¹. Projenin amacı, şirketin kömür santralinden kaynaklanan emisyonlarını başka bir yerde gerçekleştirilen karbon tutumuyla dengelemek olarak lanse edilmiş, bu nedenle ilk örneklerden itibaren kullanım amacı açıkça ofsetleme yani karbon nötr olma şeklinde günümüze kadar ulaşmıştır.

Aradan geçen zaman zarfında başta Kyoto Protokolü olmak üzere çeşitli regülasyonlar (*Temiz Kalkınma Mekanizması – Clean Development Mechanism, Ortak Uygulama – Joint Implementation vb.*) doğrultusunda emisyon azaltım projeleri üzerinden elde edilen karbon kredileri uluslararası ve standardize edilmiş bir piyasa aracına dönüşmüş, bu sayede emisyon ticareti de oluşmuştur.

¹ <https://interactive.carbonbrief.org/carbon-offsets-2023/timeline.html>

2. Karbon Kredileri Kullanım Amaçları

Her ne kadar karbon kredileri ticari bir emtia niteliği taşıyıp kullanım amaçlarından biri tamamıyla finansal süreçler olsa da günün sonunda birer “emisyön azaltım kanıtı” oldukları unutulmamalıdır. Bugün itibarıyla gönüllü karbon piyasasının en önde gelen iki kuruluşu Gold Standard ve VERRA verileri de öne çıkan kullanım maksadının ofsetleme olduğunu doğrular niteliktedir. Zira, VERRA projelerinden günümüze kadar ihraç edilen **1,4 milyar tCO₂e** hacmindeki karbon kredisinin yaklaşık olarak **1 milyar tCO₂e** yani neredeyse **%65**’i itfa edilmiştir. Gold Standard tarafında da hemen hemen benzer bir durum karşımıza çıkmakta olup ihraç edilen **512 milyon tCO₂e**’lik hacmin **254 milyon tCO₂e**’lik kısmı yani neredeyse yarısı itfa edilmiştir.

İtfa edilen krediler, hacmin düşük veya yüksek oluşundan tamamen bağımsız bir karbon nötr olma hikayesine konu olmakta, bir kurum ya da kuruluşun belirli bir zaman dilimini kapsayan ve doğrudan ya da dolaylı kendi faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonlarını, bir ürünü, bir faaliyet ya da etkinlik kaynaklı emisyonları sıfırlamaktadır. İlgili emisyonlar “net” olarak sıfırlanmıyor olsa da dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen, doğrulanmış bir emisyon azaltımı aracılığıyla elde edilen karbon kredilerinin konu edilişi, itfa işleminin bir emisyon azaltımı olarak kabul edilmesini sağlamaktadır.

3. Avrupa Birlięi Kararı ve Yeni Dönem

Avrupa Birlięi'nde 27 Eylül 2026 tarihinde uygulanmaya başlayacak yeni tüketici kuralları, karbon kredilerinin ürün ve hizmetlerin pazarlanmasında kullanımını önemli ölçüde değiştirecek, Directive (EU) 2024/825² kapsamında, sera gazı emisyonlarının denkleştirilmesine dayanılarak bir ürün veya hizmetin “karbon nötr”, “iklim nötr”, “iklim pozitif” ya da “azaltılmış iklim etkisine sahip” olduğunun ileri sürülmesi yasaklanacaktır.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yeni düzenlemenin, karbon kredilerinin kullanımını veya şirketlerin gönüllü karbon piyasalarından kredi satın almasını yasaklamıyor oluşudur. Bunun yerine, satın alınan krediler ile tüketiciye sunulan ürün veya hizmetin çevresel etkisi arasında kurulan ilinti sınırlandırılmakta, böylece karbon kredilerinin gönüllü karbon piyasasındaki etkilerini ve kullanım alanlarını kısıtlamadan kredilerin çevresel iddiaları desteklemek amacıyla nasıl kullanılabilecekleri konusu yeniden şekillenmektedir.

3.1 Yasaklanan İddialar Neler

Direktif, sera gazı emisyonlarının ürünün değer zinciri dışında denkleştirilmesine dayanılarak bir ürünün nötr, azaltılmış veya pozitif iklim etkisine sahip olduğunun ileri sürülmesini her koşulda yasaklanan ticari uygulamalar arasına eklemektedir.

Aynı zamanda Avrupa Birlięi tüketici hukuku bakımından “ürün” kavramı yalnızca fiziksel mallarla sınırlı değil; hizmetleri de kapsamakta olup bu neden düzenleme aşığıdaki türde iddialar için geçerli olacaktır:

“Bu ürün karbon nötrdür.”

“Bu teslimatın emisyonları tamamen dengelenmiştir.”

“Bu otel konaklaması iklim nötrdür.”

² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ%3AL_202400825&utm

“Bu uçuşun karbon emisyonları telafi edilmiştir.”

“Bu hizmetin iklim üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.”

Bu iddiaların yasaklanmasının temel nedeni, başka bir yerde gerçekleştirilen emisyon azaltımının ürünün kendi üretiminden, kullanımından veya faaliyetin kendisinden kaynaklanan emisyonları ortadan kaldırdığı izlenimini oluşturabilmesidir. Avrupa Komisyonu’nun bu noktadaki hassasiyeti, bir iklim projesine yatırım yaparak herhangi bir faaliyetin *karbon nötr olarak gerçekleştirildiğini* iddia etmenin yalnızca pazarlama amaçlı ve tüketiciyi yanıltan bir eylem oluşundan kaynaklanmaktadır.

3.2 Şirketlerin Karbon Nötr İddiaları / Beyanları

Direktifte denkleştirmelere ilişkin yer alan kesin kısıtlama, doğrudan ürün ve hizmet seviyesindeki iddialara uygulanmaktadır. Yani söz konusu direktif, şirketlerin faaliyetleri kaynaklı emisyonları hesaplayarak bir iklim projesine yatırım yapması yoluyla emisyonlarını nötrlemesini engellememektedir. Son kullanıcıya sunulmak üzere ürün üretimi gerçekleştiren bir şirket karbon kredisi satın alarak ilgili ürünün “*karbon nötr*” olduğunu iddia edemeyecek fakat ilgili üretim süreçleri dahil olmak üzere kendi faaliyetlerinden kaynaklanan doğrudan ya da dolaylı emisyonları hesaplayarak sürdürülebilirlik raporu gibi çevresel beyanları da içeren süreçlerde emisyonlarını nötrlediğini ifade edebilecektir.

Bir kez daha belirtmek de fayda var ki ilgili direkti nezdinde amaçlanan; herhangi bir ürünü ya da hizmeti pazarlarken tamamen ticari saiklerle karbon nötr ifadesine yer vermenin önüne geçilmesidir.

3.3 Karbon Kredisi Kullanımında Yeni Tasarruflar

Şirketler, çevresel projelere yaptıkları yatırımlar ve karbon kredisi kullanımları hakkında bilgi vermeye devam edebilecek, bununla birlikte açıklamanın şeffaf, doğrulanabilir ve tüketicide ürünün emisyonlarının ortadan kaldırıldığı izlenimini oluşturmayacak şekilde hazırlanması gerekecektir.

** Şirketimiz, 2026 yılı emisyonlarını 10.000 tCO₂e karbon kredisi itfa ederek nötrlemiştir.*

** İlgili finansman, metan emisyonlarını azaltan bir atık yönetimi projesine aktarılmıştır.*

** Karbon kredisi yatırımlarımız, şirketimizin doğrudan emisyon azaltım hedeflerinin yerine geçmemektedir.*

Avrupa Komisyonu ve direktif de şirketlerin karbon kredisi projeleri dâhil olmak üzere çevresel girişimlere yaptıkları yatırımların ve söz konusu yatırımlara dair açıklamalarının engellenmediğini, ancak bu bilgilerin şeffaf ve yanıltıcı olmayan bir şekilde deklare edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

4. Gönüllü Karbon Piyasasına Olası Etkiler

İlk bakışta yeni düzenlemenin gönüllü karbon piyasası üzerine negatif etkileri olabileceği düşünülse de daha önceki raporlarımıza da konu olan *Gold Standard – Paris Agreement Alignment, VERRA – Core Carbon Principles (CCP) Etiket*i gibi süreçlerle paralel değerlendirildiği vakit asıl motivasyonun şeffaflık, doğrulanabilirlik ve gerçek etki gibi konular olduğu görüşü daha ön plana çıkmaktadır. Zira, her ne kadar direktifin odak noktası tüketici nezdindeki yanıltıcı ticari faaliyetlerin engellenmesi olsa da günün sonunda karbon kredilerinin genel çerçevede kullanımlarının engellenmemesi, bilakis daha açık ve doğru bilgilerle kullanım amacının kamuyla paylaşılması teşvik edilmektedir.

Diğer taraftan şirketlerin değer zinciri dışındaki emisyon azaltım faaliyetlerine finansman sağladıklarını açıklamaları mümkün olmaya devam edecektir. Bu nedenle piyasada aşağıdaki yönde bir dönüşüm yaşanması beklenebilir:

- Satın alınan kredilerin miktarı, standardı, proje türü ve itfa bilgilerinde daha fazla şeffaflık,
- Kurumsal emisyon azaltımları ile karbon kredilerinin kullanımının daha açık biçimde birbirinden ayrılması,
- Yüksek bütünlüklü ve ölçülebilir sürdürülebilir kalkınma faydaları sunan projelere talebin güçlenmesi,
- Kredilerin ürün satışını destekleyen bir pazarlama aracı yerine iklim finansmanı aracı olarak konumlandırılması.

Bunlar düzenlemenin muhtemel piyasa etkileri olup kredi talebinin hangi ölçüde değişeceği şirketlerin yeni iletişim modellerine, ulusal uygulamalara ve tüketici otoritelerinin kararlarına bağlı olacaktır.

4.1 CORSIA Süreciyle Olan İlişki

Herhangi bir yanlış anlaşılmaya mahal vermemek adına belirtmek gerekir ki; ilgili düzenleme ile getirilen yenilik havayolu şirketlerinin bilet satışı esnasında tüketiciye sunmuş oldukları “Karbon Nötr Uçuş” uygulamasının sona erdirilmesidir. Önceki başlıklarda da değinildiği gibi, işin ticari boyutunun ön plana çıktığı bu tür uygulamalar tüketici nezdinde yanılsamaları beraberinde getirebilmektedir. Kişinin gerçekleştirmiş olduğu uçuşun, almış olduğu hizmetin veya kullandığı ürünün ilgili uçuş, hizmet ya da ürüne ekstra ücret ödemesi neticesinde karbon nötr olarak gerçekleştirildiği iddiası ticari olarak yanıltıcı bir bilgidir. Direktif, bu uygulamayı sona erdirmektedir.

CORSIA tarafında ise durum tamamen farklı olup spesifik bir uçuş ya da rota, itfa işlemine konu edilmemektedir. Belirli tarih aralıkları için sebep olunan emisyonlar nezdindeki yükümlülükler yerine getirilmekte, havayolu şirketleri tarafından “Bu uçuş CORSIA kredileri sayesinde karbon nötrdür.” gibi bir beyanda bulunulmamaktadır.

Özetle; bir havayolu şirketi CORSIA kriterlerine sahip olmak koşuluyla karbon kredileri kullanabilir ve “Havayolu, 2024–2026 CORSIA uyum dönemi kapsamındaki denkleştirme yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla X adet uygun emisyon birimini itfa etti.” şeklinde bir açıklamayla bu hususta tüketiciyi bilgilendirebilir.

4.2 Türkiye’deki şirketler için ne anlama geliyor?

Direktif bir AB tüketici düzenlemesi olmakla birlikte, AB pazarına ürün veya hizmet sunan Türk şirketleri açısından da önem taşımaktadır. İhracatçıların ürün ambalajlarında, internet sitelerinde, reklamlarında ve e-ticaret kanallarında kullandıkları çevresel ifadeleri gözden geçirmeleri gerekecek, karbon kredilerinin kullanımında daha şeffaf olunması gereken, daha kaliteli ve yalnızca nicelik olarak değil nitelik olarak da değerli kredilerin ön plana çıktığı bir döneme geçiş yapılacaktır.

5. Sonuç

AB'nin yeni düzenlemesi karbon kredilerinin satın alınmasını yasaklamamakta, kredinin kullanım şeklini ve amacını düzenlemektedir. Ürün ve hizmet düzeyinde denkleştirmeye dayalı nötrlük iddiaları yasaklanırken, şirket düzeyindeki iddialar daha sıkı doğrulama ve yanıtıcılık değerlendirmesine tabi olacaktır.

Bu gelişme, gönüllü karbon piyasasında kredilerin yalnızca “nötrlük sağlama” amacıyla değil, doğrulanabilir iklim katkısı ve iklim finansmanı aracı olarak yeniden konumlandırılmasını hızlandırabilir. Önümüzdeki dönemde şirketler açısından temel soru, kaç karbon kredisi satın alındığından çok, bu kredilerin neyi temsil ettiği ve kamuoyuna hangi ifadelerle aktarıldığı olacaktır. Sosyal çıktılarını ve sağladığı emisyon azaltımını şeffaflık ve doğrulanabilirlik kriterleri gözetilerek ortaya koymaya devam eden projeler ön planda olmaya devam edecektir. Getirilen düzenlemenin gönüllü karbon piyasasının etki alanını daraltma hamlesi olmadığı, aksine kredilerin nasıl elde edildiğinin ve nerede, ne zaman, hangi maksatla kullanıldığının açıkça ortaya konması sayesinde piyasaya olan güveni artırmaya yönelik bir hamle olduğu unutulmamalıdır.

ST Climate olarak, sahip olduğunuz çevresel emtiaları gerek yurt içi gerek yurt dışı piyasada doğru hedeflerle, uygun şartlar çerçevesinde buluşturmaya devam edeceğimizi belirtir, saygılarımızı sunarız.

www.stclimate.com